

Myötätuulta ja ristiaallokkoa

Irja Skytén-Suominen

Vesiviljely on yritystalouden ja luonnontalouden ristipaineessa. Maailmanlaajuisesti kalan kysyntä ylittää tarjonnan – tarvetta ei pystytä tyydyttämään kalastuksen keinoin. Jo nyt noin puolet markkinoille tulevasta kalasta on viljeltyä. Vuoteen 2030 mennessä ennustetaan vesiviljelytuotteiden muodostavan valtaosan elintarvikkeena käytettävästä kalasta. Vesiviljely on viimeiset 30 vuotta ollut nopeimmin kasvava elintarvikkeiden alkutuotantomuoto. Kaikilla mantereilla se on nähty strategisesti tärkeäksi kehittämiskohteeksi. Vesiviljely on ekotehokkain tapa tuottaa eläinperäistä proteiinia elintarvikkeeksi.

EU on kalan nettotuotoja – omaa kalastusta ja vesiviljelyä joudutaan täydentämään tuontikalalla. Yhteisessä kalastuspolitiikassa erääksi tavoitteista on asetettu vesiviljelytuotannon lisääminen. Vesiviljely nähdään laajalti potentiaalisena, nousevana elinkeinona ja Itämeren alueella katsotaan olevan runsaasti hyödyntämättömiä resursseja ja mahdollisuuksia. EU on tunnistanut kehitysmahdollisuudet ja määritellyt Itämeren alueen kestäväen vesiviljelyn kehittämisen yhdeksi Itämeristrategiansa lippulaivahankkeista.

”Itämeren alueen kalanviljely on ristiriitaisessa tilassa. Kalatuotteiden globaali kysyntä kasvaa, mutta kalansaaliit eivät. Vastaus tarjontavajeeseen on ollut vesiviljely, joka kasvaa globaalisti hyvin nopeasti. Näin ei kuitenkaan ole Itämeren alueella, jossa alan tuotannon kehitys on taittunut lievään laskuun ja toimialan kilpailukyky heikentynyt. Itämeren alueen ongelma ei ensisijaisesti johdu epäsuotuisista tuotanto-olosuhteista tai kroonisesti vaikeasta markkinatilanteesta. Taustalla ovat alan monimutkaiset ja kaavamaiset maa- ja tuotantopistekohtaiset säätelymallit, joilla ei ole voitu tukea ruokatuotannon potentiaalın hyödyntämistä niin, että alan haitalliset ympäristövaikutukset kokonaisuutena vähenevät. Ala on sopeutunut supistumalla. Heikot näkymät ovat hidastaneet ympäristön kannalta parempien tuotantopanosten ja -tekniikoiden kehittämistä.” Näin taustoittaa Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos hanketta verkkosivuillaan.

Suomessa on luontaiset edellytykset vesiviljelylle. Kalankasvatuksen merkitys niin turvallisen ja terveellisen lähiruoan tuottajana, syrjäseudun työpaikkojen turvaajana kuin koko elinkeinokalatalouden selkärankana on tunnistettu. Tästä huolimatta Suomi on menettänyt asemansa Euroopan johtavien isojen lohikalalojen tuottajamaiden joukossa ja vastoin yleistä kansainvälistä kehitystä vesiviljelytuotantomme on laskenut huomattavasti 1990-luvun jälkeen.

Valtionneuvoston periaatepäätöksenä hyväksytyt ”Kansallisen vesiviljelyohjelman 2015” tavoitteena on parantaa elinkeinon kilpailuedellytyksiä ja huolehtia toiminnan kestävyuden varmistamisesta. Vesiviljelytuotannon ekologisen kestävyuden vaatimus on keskeinen ja oikeutettu niin Suomen kuin koko Itämeren alueen kalataloudelle. Ongelma alan kannalta on se, että jo tapahtunutta positiivista kehitystä, tietotaidon lisääntymistä ja saavutettuja kuormituksen alentamistavoitteita ei huomioida eikä tunnusteta.

Uutta tekniikkaa ja parhaita toimintatapoja ei voida täysimääräisesti ottaa käyttöön tai hyödyntää mikäli elinkeinolla ei ole riittäviä toimintaedellytyksiä. Tutkimustuloksia on testattava myös tuotantomittakaavassa. Vasta sen jälkeen pystytään toimiviksi todetut käytännöt siirtämään reaalitalouteen.

Rehulla ja sen raaka-ainevalinnoilla on jo voitu vaikuttaa merkittävästi kuormituksen määrään. Kalankasvatuksen osuus Suomessa oli 2010 vain 1,9 % kaikista fosfori- ja 0,9 % kaikista typpipäästöistä. Vesiviljely on ainoana elinkeinona saavuttanut sille asetetut kuormituksen vähentämistavoitteet.

Työtä kuormituksen hallitsemiseksi on jatkettava edelleen. Uusia ratkaisumalleja ja innovaatioita tarvitaan. Suomessa keskeisiä toimintalinjoja ovat vesiviljelyn sijainninhajaus, jonka kautta tuotantoa pyritään ohjaamaan alueille, jotka sekä soveltuvat ominaisuuksiltaan hyvin kalantuotantoon että aiheuttavat mahdollisimman vähän haittaa muulle vesien käytölle, sekä ns. Itämerirehun ja poistokalastuksen kehittäminen. Uuden tekniikan mahdollistama siirtyminen suljettuun ravinnekiertoon Itämeren tasolla merkitsisi sitä, ettei vesiviljely enää vaatisi ulkopuolelta tuotua kalajauhoa ja siitä aiheutuvaa ravinnelisiä. Itämeren alueelta peräisin olevia rehun ainesosia käyttämällä voitaisiin päästä rehun sisältämien ja vesiviljelytuotteisiin sitoutuvien ravinteiden osalta tasapainoon. Poistokalastus tarjoaisi mahdollisuuden vaikuttaa kalaston koostumukseen ravinteiden talteenoton ohella.

Lokakuussa kokoontui ”Aquaculture Forum in Helsinki” teemanaan kestävä ja kilpailukykyinen vesiviljely Pohjois-Euroopassa. Pohjoismaiden ministerineuvoston aloitteesta järjestetty konferenssi tarjosi yhteisen foorumin viranomaisille, vesiviljelijöille, tutkijoille ja muille asianosaisille vesiviljelyn mahdollisuuksien ja haasteiden käsittelyyn. Tavoitteena oli samalla lisätä tietoisuutta EU:n Itämeri-strategiasta ja Suomen vastuulla olevasta lippulaivahankkeesta ” Itämeren alueen kestävä vesiviljelyn kehittäminen”.

Konferenssin julkilausuma korostaa Itämeren alueen vesiviljelyn mahdollisuuksia korkealaatuisten, terveellisten kalatuotteiden tarjonnan lisäämiseen ja kiinnittää huomiota siihen, että mahdollisuuksien toteutuminen vaatii ekologisesti kestävällä pohjalla toimivan vesiviljelytuotannon merkittävää kasvua. Huomiota on kiinnitettävä niin alan kilpailukykyyn nostamiseen kuin yleisten toimintaedellytysten parantamiseen. Tavoitteiden saavuttamiseksi on tärkeää luoda toimiva keskusteluyhteys ja vahvistaa yhteistoimintaa hallinnon, tutkijoiden ja tuottajien välillä sekä aikaansaada kehitystyön ja pitkäjänteiset investoinnit mahdollistavat tuotantoehdot.

Pyrkimys torjua vesiviljelyn haitallisiksi koettuja ympäristövaikutuksia kieltojen ja rajoitusten voimalla on johtamassa sekä elinkeinon että kuluttajan kannalta heikkoon tulokseen. Nyt on aika ryhtyä etsimään ratkaisuja rakentavassa hengessä ja yhteisvoimin – siitä on hyötyä kaikille.

Irja Skytén-Suominen
Biologi, kalanviljelijä
Suomen Kalankasvattajaliitto ry
toimisto @ kalankasvatus.fi (poista välilyönnit)

Haluatko PULLOPOSTIN sähköpostiisi?

Liity postituslistallemme: www.centrumbalticum.org/kolumni

Centrum Balticum
Vanha Suurtori 7
20500 Turku
puh. 020 775 1341
www.centrumbalticum.org
centrumbalticum@centrumbalticum.org